

Průvodka

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0802
Název projektu	Zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo a název šablony klíčové aktivity	III/2 – Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Příjemce podpory	Gymnázium, Jevíčko, A. K. Vitáka 452

Název DUMu	Solženicyn Alexandr
Název dokumentu	VY_32_INOVACE_03_04
Pořadí DUMu v sadě	4
Vedoucí skupiny/sady	Mgr. Jana Sedláčková
Datum vytvoření	17. 1.. 2013
Jméno autora	Mgr. Jana Sedláčková
E-mail autora	janasedl@centrum.cz
Ročník studia	čtvrtý ročník
Předmět nebo tematická oblast	Český jazyk a literatura
Výstižný popis způsobu využití materiálu ve výuce	Životopisný materiál jednoho z předních světových autorů 2. poloviny 20. století, včetně rozboru novely Jeden den Ivana Děnísoviče Inovace – mezipředmětové vztahy – Dějepis, ZSV

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

reg. č.: CZ.1.07/1.5.00/34.0802

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Alexandr Solženicyn

(1918 – 2008)

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

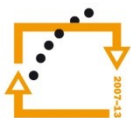
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Životní osudy

- Rostov na Donu
- studoval fyzikálně matematickou a filozofickou fakultu
- učitel fyziky
- na sklonku 2. světové války – velitel dělostřelecké baterie
- kritické výroky vůči Stalinovi v osobní korespondenci

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Autor: Yuri Abramochkin

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alexander_Solzhenitsyn_in_Moscow,_December_1998.jpg?uselang=cs,CC

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

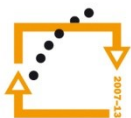
- 1945 vězení, sovětské pracovní tábory
- 1953 propuštěn, když onemocněl rakovinou
- do roku 1956 vyhnanství v Kazachstánu
- debut – Jeden den Ivana Děnisoviče
- pro režim – nepřijatelný, nepohodlný
- KGB zabavila rukopisy

Inspirační zdroje

- část života strávil ve vyhnanství
- 8 let pobýval v sovětských lágrech
- část života v emigraci
- 1970 – Nobelova cena
- 1994 – návrat do Ruska

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

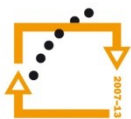
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Otázky:

1. Proč musel Solženicyn tolik let pobývat v lágru?
1. Kde prožil emigraci?
2. Přestože psal o tabuizovaném tématu, byl debut povolen. Proč a kým?
3. Mohl působit Solženicyn ve Svazu spisovatelů SSSR?

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

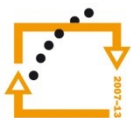
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Odpovědi:

1. V osobní korespondenci svému příteli kritizoval zločinnosti sovětského režimu.
2. USA
3. Umělecká úroveň, souhlas dala hlava SSSR N. S. Chruščov – osobně
4. Ano, ale záhy byl vyloučen a jeho činnost začala sledovat státní policie

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

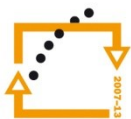
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Další díla:

- Rakovina (1968) - zpočátku v časopise Novyj mir, později v zahraničí
- Soustroví Gulag (1973) – začal psát v době, kdy mu KGB zabavila rukopisy, potřeboval překonat depresi
- V kruhu prvním (1978) – nebylo ani možno myslet, že by byl román vydán v SSSR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

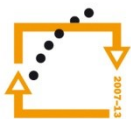
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Rakovina

- osudy mukla, věčného vyhnance, který se přichází léčit na onkologickou kliniku v Taškentu
- protíná se tu mnoho lidských osudů, setkávají se tu členové strany, vyhnanci, původní obyvatelé, lékaři a pacienti
- společným znakem = rakovina
- zhoubné bujení zachvacuje nejen lidi, ale i celé země a národy

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

*Vrchní sestra se už rozběhla, že si zatím něco zařídí,
ale vtom přišla Kapitolina Matvejevna a hned
spustila:*

„Sestro, copak je, už zase pospícháte?“

„Ano, mám trochu...“

„Jak se jmenujete?“

„Mita.“

„Nějaké divné jméno. Vy nejte Ruska?“

„Němka.“

„Nechala jste nás čekat.“

„Moc se omlouvám. Přejímám teď...“

*„Poslyšte, Mito, ráda bych, abyste určité věci věděla. Můj muž je
vysoký funkcionář, zasloužilý pracovník, jmenuje se Pavel
Nikolajevič,“*

„Pavel Nikolajevič, dobře, budu si to pamatovat.“

Solženicyn,A.,Rakovina.Praha:Československý spisovatel,1992.ISBN 80-202-0400-8,str.10

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

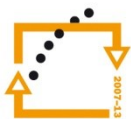
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Soustroví Gulag

- odhaluje a popisuje poměry v sovětských komunistických koncentračních táborech
- symbol obžaloby stalinismu
- čerpá z vlastních zkušeností, dobových dokumentů, autentických svědectví
- osud jednoho vězně sledovaný a popsáný od zatčení, vyšetřování, soud, transport do tábora

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Mé zatčení bylo pravděpodobně nejlehčí, jaké si lze vůbec představit...

...Velitel brigády mě povolal na velitelské stanoviště, vyžádal si z jakéhosi důvodu mou pistoli, kterou jsem mu odevzdal, aniž jsem tušil nějaký úskok...

... „Jste zatčen!!“

Stál jsem, jako by mě blesk sežehl a proklál od hlavy až k patě, a nezmohl jsem se na nic chytřejšího než:

„Já? A za co??“

Ačkoli se na tuto otázku odpověď nedává, stal se div – já ji dostal! Stojí to za zmínku proto, že se to s našimi zvyklostmi příliš nesrovnává. Sotva mě kontrarozvědčící docela oškubali, sebrali s brašnou mé písemné úvahy o politice, a vyvedeni z míry drnčením oken při výbuších německých granátů, strkali mě honem ke dveřím – a tu se ozval pevný hlas, který mě oslovil...

Solženicyn,A.,Soustroví Gulag.Praha.OKCentrum,1990,ISBN str.9

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

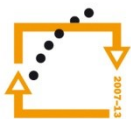
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Jeden den Ivana Děnísoviče

- 1969
- rozsáhlé dílo s dokumentárními a autobiografickými rysy
- literatura 2. poloviny 20. století
- novela
- původní název: Šč-854 (jeden den jednoho mukla)

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Funkce díla

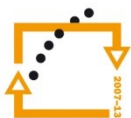
- estetická
- informativní
- formativní

Otázky:

Vysvětlete všechny funkce na tomto díle:

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Odpovědi:

- hlavní hrdina ukázal, že i v takových nelidských podmínkách může člověk být poctivý, pracovitý, zachová si lidství
- informace o době, o vztazích mezi vězni, bachaři, o životě ve vězení
- měli bychom si vážit svobody, přátelství, lásky

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

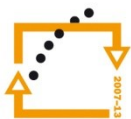
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Plány literárního díla

- plán jazykový
(slovní zásoba, jazyk a styl, umělecké prostředky)
- plán tematický
(hlavní téma, postavy, prostředí, děj)
- plán kompoziční
(kompozice, členění textu, forma vyprávění)

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

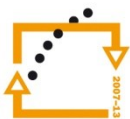
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Plán jazykový

- bohatá slangová slovní zásoba, která je úzce spjata s prostředím

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

...A v *partě* už se šušká: *Pantělejev*, *krysa*, zase zůstal v *lágru*.
Čerta je *marod*, *bezpečák* si ho tam nechal, aby mu zas někoho *práskl*...

...Vtom si Šuchov vzpomněl, že si chtěl dát opravit *číslo* na *blůze*...

...*Číslo* má *našinec* jenom pro zlost. Podle *čísla* si tě všimne z *dálky dozorce*, podle *čísla* si tě zapíše *strážný z doprovodu*, a když si je *nedáš včas opravit*, odneseš si to zase ty, *zkejsneš* v *korekci* – proč se *nestaráš o číslo*?...

- příznačné je vyvolávání vězňů čísky (potlačování identity)

... „*Šč-osm set padesát čtyři!*“ přečetl Tatar z bílého proužku našitého na zádech černého kabátu. „*Tři dny korekce s vyváděním!*“ ...

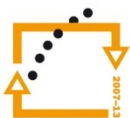
...*Čas od času houkne někde strážný: „Ju – čtyřicet osm! Ruce za záda!“*, „*B – pět set dva! Narovnat!*“ ...

SOLŽENICYN,A.,Jeden den Ivana Děnisoviče.Praha:Academia, nakladatelství Akademie věd ČR.2002.ISBN 80-200-0999-X,str.10,31

- líčení je prosté, neafektované, nemoralizuje, nekritizuje, pouze zachycuje svědectví a nechává působit holá fakta

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

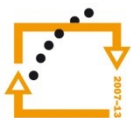
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Plán tematický

- Téma: jeden den trestance, který se odehrává za zdmi pracovního tábora, nelidské podmínky
- Postavy: Šuchov – odsouzen na 10 let za velezradu, inteligentní, jako jeden z mála si zachovává i v takových podmínkách poslední zbytky hrdosti
 Žurin – předák a živitel party
- Prostředí: Gulag v době ukrutné zimy

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

...Ted' nežehrá Šuchov na nic – ani na dlouhý trest, ani na dlouhý den, ani na to, že už zase nebude neděle. Ted' si myslí: Přežijem to! Všechno přežijeme, snad dá pánbůh a jednou to skončí!...

...Šuchov se sehnul, vkročil mezi kapitánovo a Césarovo lůžko a podával mu večerní příděl.

„Váš chleba, Césare Markoviči.“

Neřekl: „Tak co, dostal jste?“, protože to byla narážka, že držel Césarovi místo ve frontě a že má ted' právo na svůj díl.

Věděl, že je má. Ale nebyl vyžírka ani po osmi letech života v táborech a čím dál víc se v téhle hrdosti utvrzoval...

SOLŽENICYN,A.,Jeden den Ivana Děnísoviče.Praha:Academia, nakladatelství Akademie věd ČR.2002.ISBN 80-200-0999-X,str.98,109

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

- Děj:

Lednový den na severu Ruska, budíček v pět hodin ráno, nástup na jídlo:

...Šlichta byla dennodenně stejná, podle toho, jakou zeleninou se tábor na zimu zásobil. Loni se nasolila mrkev, a už to šlo – v jednom kuse, od září do června, šlichta jen a jen z té boží mrkve. A letos zase shnilé zčernalé zelí...

SOLŽENICYN,A.,Jeden den Ivana Děnisoviče.Praha:Academia, nakladatelství Akademie věd ČR.2002.ISBN 80-200-0999-X,str.16

Někdy chce vězeň uniknout práci i kruté zimě a chce na marodku:

...Skrz dvojitá okna, doběla zledovatělá a neprůhledná, dolehlo do přijímacího pokoje sotva slyšitelné zvonění k nástupu.

Šuchov si povzdechl a vstal... ale podle všeho z ulejkvy nic nebude. Vdovuškin natáhl ruku po teploměru a podíval se.

„Vidíš ani ryba, ani rak, třicet sedm dva. Na to tě tu nechat

nemůžu...Jdi radši dělat...

SOLŽENICYN,A.,Jeden den Ivana Děnisoviče.Praha:Academia, nakladatelství Akademie věd ČR.2002.ISBN 80-200-0999-X,str.21

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Pracuje v teplárně až do večerní prověrky.
Život trestancům ztěžuje nepřetržitý mráz,
nedostatek jídla a teplého oblečení, těžká
dřina, kruté zacházení a svévole dozorců:

... „Nemáte **právo** svlékat lidi na mraze! Neznáte **devátý**
paragraf trestního zákona!...

Mají. Znají. Ty to, kamaráde, ještě neznáš.

„To jste sovětští lidé?“ ryje do nich kapitán.

*Paragraf z trestního zákona Volkovoj ještě snesl, ale jak uslyšel
tohle, škubl s sebou jako černý blesk:*

*„Deset dní do díry!“ A přitlumeným hlasem staršini: „Večer ho
tam strčíš.“*

Ráno dávali do korekce neradi...

SOLŽENICYN,A.,Jeden den Ivana Děnisoviče.Praha:Academia, nakladatelství Akademie věd ČR.2002.ISBN 80-200-0999-X,str.28

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Jediný způsob jak přežít je věnovat se různým melouchům, podlézat nadřízeným a bohatším, šmelit s jídlem a být neustále ve střehu, kde přijít k soustu mimo přiděl.

...Ale César, celý rozrušený, rozcuchaný a jako opilý (každý, kdo dostane balík s potravinami, se takhle vyjví), jen mávl rukou:

„Nech si ho, Ivane Děnisoviči!“

Šlichta a k tomu dvě stě gramů chleba, to byla kompletní večeře a samozřejmě vrchovatý podíl na Césarově balíku...

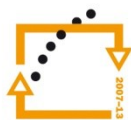
...V ruce má čtyři sta gramů, dvě stě k tomu a v slamníku nejmíň dalších dvě stě.

Co chce víc...

SOLŽENICYN,A.,Jeden den Ivana Děnisoviče.Praha:Academia, nakladatelství Akademie věd ČR.2002.ISBN 80-200-0999-X,str.110

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Člověk zbavený lidské důstojnosti je navíc schopen všeho. Šuchov si jako jeden z mála zachovává zbytky lidské důstojnosti, hrdosti, který ho ještě dělí od „vylizování misek“ a od žebrání. Přitom stejně jako ostatní ví, že po skončení desetiletého trestu, který se již blíží, přijde dalších deset anebo vyhnanství.

...Šuchov usínal úplně spokojen. Tolik věcí se mu dnes poštěstilo: nezavřeli ho do korekce, partu nevyhnali na Socměstečko, v poledne ulil kaši, parták dobře sfoukl výkaz, zdilo se mu jedna radost...

...Minul den, ničím nezkalený, skoro šťastný...

SOLŽENICYN,A.,Jeden den Ivana Děnísoviče.Praha:Academia, nakladatelství Akademie věd ČR.2002.ISBN 80-200-0999-X,str.124

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Plán kompoziční

- Er-forma
- kompozice je chronologická, avšak vypravěč cítí potřebu jevy komentovat, odbíhá do minulosti i mimo tábor

...Šuchov se mlčky díval do stropu. Sám už nevěděl, jestli touží po svobodě nebo ne...Začalo se ukazovat, že takové jako je on, domů nepouštějí...

Jediné, co si přál, až ho propustí, aby směl domů.

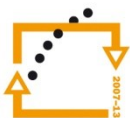
Ale domů ho nepustí...

SOLŽENICYN,A.,Jeden den Ivana Děnísoviče.Praha:Academia, nakladatelství Akademie věd ČR.2002.ISBN 80-200-0999-X,str.122

- jeden den = jedna kapitola

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Okolnosti vzniku díla

- novela vznikla na základě autorových zážitků, na základě vyprávění spoluvězňů v letech 1950-1951
- původní verze byla mnohem ostřejší než o jedenáct let mladší první vydání
- text napsal prý pouze z povinnosti vůči lidem, kteří zde byli mučeni, zemřeli nebo byli neprávem zadržováni

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

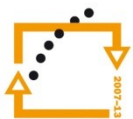
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Vliv díla

- Pasternak: Doktor Živago
- Maloumian: Synové Gulagu
- Mandelštamová: Dvě knihy vzpomínek

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Zdroje:

SOLŽENICYN,A.,Rakovina.Praha:Československý spisovatel,1992.ISBN 80-202-0400-8

SOLŽENICYN,A.,Soustroví Gulag.Praha.OKCentrum,1990,ISBN 80-58961-87-6

SOLŽENICYN,A.,Jeden den Ivana Děnísoviče.Praha:Academia, nakladatelství Akademie věd ČR.2002.ISBN 80-200-0999-X

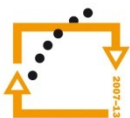
Obrázky:

Autor:Yuryi Abramochkin

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alexander_Solzhenitsyn_in_Moscow,_December_1998.jpg?uselang=cscommons
CC(cit. 17-1-2013)

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

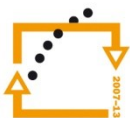

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

**OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost**

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Materiál je určen pro bezplatné užívání pro potřebu výuky a vzdělání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá autorskému zákonu.

Dílo smí být díle šířeno pod licencí CC BY – SA (www.creativecommons.cz).